

Loški zdravnik dr. Ivan Hubad (1875–1958)

Izvleček

Avtor je opisal poreklo, življenje in delo zdravnika dr. Ivana Hubada (1875-1958), ki je bil - razen v času druge svetovne vojne - zdravnik na Loškem blizu štirideset let. Poleg splošne ambulante je imel tudi zobozdravniško ordinacijo. Bil je okrožni zdravnik za Škofjo Loko, do leta 1925 tudi za Poljansko dolino, kar mu je nalagalo številne zadolžitve s področja javnega zdravstva: cepljenja otrok, zdravstveni nadzor, mrliško pregledno službo itd. Več mandatnih obdobj je bil tudi občinski svetnik. V začetku leta 1950 se je preselil v Šentvid nad Ljubljano, kjer pa je deloval le še kot zobozdravnik.

Abstract

The Loka physician Dr. Ivan Hubad (1875–1958)

The author describes the origins, life and work of the physician Dr. Ivan Hubad (1875-1958), who, with a break during the Second World War, served in Loka for nearly forty years. In addition to a general surgery, he also had a dental practice. He was district physician for Škofja Loka, and until 1925 also for the Poljanska valley, which imposed a number of duties on him in the field of public health: inoculation of children, health controls, autopsies etc. He was also a municipal councillor for several terms of office. He moved to Šentvid above Ljubljana at the beginning of 1950, where he continued to work as a dentist.

Priznati moram, da mi je nerodno, ko vidim kako malo, in še to nenatančno, sem leta 2002 zapisal o delu znamenitega loškega zdravnika dr. Ivana Hubada. Le slaba tolažba je ožuljena puhlica, da bi več o njem presegalo osnovni namen knjige.¹ Ko sem se lotil natančnejše obravnave posameznih loških zdravnikov, sem začel iskati o njih dotlej meni skrite podatke in dokumente. To sem omenjal ob vsaki priložnosti, predvsem takrat, ko naj bi stvar prišla na prava ušesa. Tako sem pred dobrim letom izvedel za vnuka in vnukinjo dr. Hubada, ki živita v Ljubljani. Na sled me je prijazno pripeljal dr. Franc Vrevc, znani ljubljanski ortoped, ki živi v neposredni bližini Hubadovih na šentviški Poljani. Za napotek sem mu dolžan posebno zahvalo.

Dr. Hubad pred drugo svetovno vojno.

1 Košir, 50 let Zdravstvenega doma, str. 12.

Nekaj o poreklu in življenju dr. Hubada

Hubadov rod izvira iz vasice Zapoge med Smlednikom in Vodicami. Bili so trdni kmetje. Iz tega rodu izvira tudi priznani dirigent Samo Hubad. Še v času Hubadovega šolanja so v popisnice dijakov zapisali: Zapoge pri Cerkljah. V tem času je Smlednik namreč še spadal pod župnijo Cerklje, so pa že novorojence iz okoliških vasi krščevali v smledniški cerkvi. Del Zapog je tudi vasica Dornice, kjer je domačija pri Hubadu, sedaj s priimkom Jerman. Predvidevamo, da je od tu izšel priimek Hubad, in da ga je eden od zdravnikovih prednikov ponesel na kmetijo pri Petrovcu v Zapogah. Tam je rod ugasnil, kmetija pa je bila prodana.²

Podatke o rojstvu Ivana Hubada smo torej našli v smledniški krstni knjigi.³ Očetu Janezu in materi Mariji, rojeni Kopač, se je rodil 11. septembra 1875.

Leta 1907 se je poročil z Ano Steiner (1874-1949), hčerko Leopolda Steinerja in Marije, rojene Schwarz. Izhajala je iz bogate zagrebške židovske družine. Ostala je gospodinja in mati, ki je zvesto sledila zdravniškim delovnim mestom svojega moža. V spominu loških meščanov je omenjana kot zelo varčna in natančna ženska.⁴ Zakonca Hubad sta imela tri otroke. Sin Ivan se je rodil sredi leta 1908 v Dolenjskih Toplicah, obe hčerki pa že v Škofji Loki; Ana leta 1911, Mirka Marija (Mirica) pa tri leta zatem. V Škofjo Loko so prišli konec leta 1908. Družina se je v našem mestu nekajkrat selila, kar ugotavljamo iz zapisanih družinskih dogodkov. Najprej so stanovali v Arkovi hiši, Mesto 119, kjer sta bili rojeni obe hčeri.⁵ Hiša stoji zraven Rotovža in sedaj nosi številko Mestni trg 37. Ko je mlajša, Mirica, leta 1923 zaradi pljučnice umrla, so že stanovali na novem naslovu, Mesto 90, po domače pri Bohku, kasneje sv. Jakoba trg št. 10, sedaj Cankarjev trg št. 4.⁶ Ob popisu prebivalcev leta 1931 jih najdemo na novem naslovu, Mesto 22, kasneje Mestni trg št. 16, po domače pri Kernu; v spodnjem delu hiše je sedaj vhod v kino Sora. Prvotni vhod v hišo je bil tam, kjer je izložba za predstavitev novih filmov.⁷ Kaže pa, da so tu bili le prehodni gostje. A. Grundner, ki je Hubadove dobro poznala, saj živi nasproti Krone, je povedala, da so imeli v najemu celo drugo nadstropje takratne gostilne Pri kroni, ki je bila Sušnikova last. Tam je poleg stanovanja imel tudi ordinacijo. Povedala je, da so kmetje prihajali po zdravnika tudi z vozom. Hišni zvonec je dr. Hubada priklical k oknu in pogovor je bil precej glasen. Tako so bili sosedje seznanjeni z naročilom, kar je bilo marsikdaj zabavno. Ko se je zdravnik spodaj na vozu že zavijal v odeje, da ga med potjo ne bi zeblu, mu je žena še kaj zanimivega naročila skozi okno v drugem nadstropju ... Ko so Sušnikovi Krono prodali Galjotovim, so se lotili obnove in Hubadovi so se morali izseliti. Naselili so se pri Balantu, kjer je bila tudi ordinacija.⁸ Prisotnost Hubadovih v Kroni je potrdil tudi dr. Štukl, ki se spominja pripovedovanja starej-

2 Povedal Marko Jerman, Dornice 4, 22. 12. 2007.

3 NŠAL, Župnija Smlednik, Krstna knjiga 1875-1892.

4 Po pripovedovanju dr. Franceta Štukla, ki je dodal tudi zanimivo anekdoto. Ko je prišel kateri od kmetov klicat zdravnika k bolniku na dom, pa je dr. Hubad okleval, ker je pač bolnika poznal in se mu stvar ni zdela dosti nujna, ga je gospa *doktor Hubadova* silila, rekoč: *Ivo, le pojdi, denarci so lepi*. Zabeleženo 19. 12. 2007.

5 UE ŠKL, Krstna knjiga župnije sv. Jakoba Škofja Loka za leta 1903 do 1917.

6 UE ŠKL, Mrliška knjiga 1908-1941 in France Štukl, Knjiga hiš II, str. 124.

7 Štukl, *Knjiga hiš II*, str. 46 in ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka do 1945, Popis prebivalcev 1931, Mesto 22, družinski list II/23.

8 Pogovor z Albino Grundner, Mestni trg 14, 16. 1. 2008.

ših Ločanov o tem.⁹ V tem času ni bilo zabeleženega pomembnejšega dogodka, ki bi navedbo potrdil v pisni obliki. Svojci še hranijo tablo z napisom *Zobozdravniški atelije II. NADSTROPJE*, za katero menimo, da je visela pred glavnimi vrati oziroma v veži, na prehodu na dvorišče, kjer se je začejalo stopnišče v nadstropja. Po zapisu lastnikov Krone sklepamo, da so se Hubadovi izselili leta 1937, ker so tam v tem letu že potekala obsežna gradbena dela.¹⁰

Med popisanimi prebivalci Škofje Loke konec maja 1941 Hubadovih v Škofji Loki ni.¹¹

Čas vojne je opisala njegova vnukinja Anka Hubad, ki živi v Ljubljani,¹² deloma pa navajamo zapis dr. Hubada samega po vojni.¹³ Takoj po nemški okupaciji aprila 1941 se je najprej umaknila v Ljubljano v strahu za svoje življenje žena Ana, za njo pa v začetku maja tudi dr. Hubad, *pregnan od Nemcev*, kot je sam zapisal. Že konec maja je bil nastavljen za stalnega zdravnika v Cerknici, kamor sta se z ženo preselila in tam ostala do konca vojne. Ker je zdravil tudi partizane, so ga Italijani aretirali. S skupino drugih ujetih je bil že na bližnji železniški postaji, tam pa ga je spoznala postajenačelnikova žena in dosegla, da so ga izpustili, saj naj bi moral nujno k težkemu bolniku. To ga je rešilo.¹⁴

V začetku avgusta 1945 sta se z ženo vrnila v Škofjo Loko. Naselila sta se v Klobovsovi ulici št. 5, v kateri je bilo kasneje podjetje Kroj. Tu je konec januarja 1949 umrla Hubadova žena Ana. S hčerko Mirico sta pokopani na loškem pokopališču. Za grob zgledno skrbi vnukinja Anka.

Že pred vojno so Hubadovi kupili hišo v Crikvenici. Tja jih je dr. Hubad vsako poletje odpeljal na dopust, sam pa se je vrnil v ordinacijo, saj po pripovedovanju svojcev ni imel zamenjave. Na Poljanah v Šentvidu, zraven stare Celovške ceste (sedanje Prušnikove), so kupili parcelo in tam po vojni zgradili hišo, ki sedaj nosi naslov Hafnarjeva št. 21.¹⁵ V začetku leta 1950 so se tja preselili in takrat je prenehal z (zobo)zdravnikovanjem na Loškem. V začetku petdesetih se je znova poročil, tokrat z Marijo Žagar iz Ljubljane. Še vedno aktivnega ga je zadela možganska kap ob zobozdravniškem stolu. Pripeljali so ga domov, kjer je po desetih dneh, 14. februarja 1958, umrl, star 83 let. Pokopan je na ljubljanskih Žalah; grob je vzdrževan.

Napisna tabla naj bi visela v Kroni.

9 Pogovor z dr. Francetom Štuklom, 20. 12. 2007.

10 Štukl, *Krjiga hiš II*, str. 71–72.

11 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka do leta 1945, Matični urad 1941, Erfassungsbogen–Popisne pole, t. e. 9.

12 Pogovor z Anko Hubad je bil 20. 12. 2007, v Hubadovi hiši v Šentvidu, Hafnarjeva ul. 21.

13 IZM MF, Kartoteka članov ZZ.

14 Povedala Anka Hubad.

15 Peter Pokorn, Potočnikova ul. 6a, Škofja Loka, je leta 2002 povedal, da se še spominja, kako sta z atom Albinom vozila s konji obdelano kamenje za Hubadovo hišo iz kamnoloma v Hosti po cesti skozi Soro. Menda je bilo leta 1947.

Še stavek ali dva o njegovih potomcih. Sin Ivan je bil magister farmacije. Delal je v eni - pa ne le v Ljubljani - najmodernejših lekarn v tistem času, v Sušnikovi lekarni na sedanjem Prešernovem trgu, kjer je sedaj Lekarna Tromostovje. Njegov sin Janez, torej zdravnikov vnuk, je šel po očetovih poklicnih stopinjah in je tudi farmacevt, njegova sestra Anka Hubad pa je avtorju posredovala podatke in fotografije za ta članek. Za Ločane je družina ljubljanskih lekarnarjev Sušnikov še posebej zanimiva. Hči dr. Hubada, v Škofji Loki rojena Anka, se je omožila z magistrom farmacije Josipom Sušnikom, lastnikom prej omenjene lekarne pri Tromostovju. Ženinov oče, magister farmacije Rihard Sušnik (10. 4. 1877-25. 3. 1947), je bil Škofjeločan, sin loškega peka Valentina Sušnika in Barbare roj. Križnar.¹⁶ Priženil se je v ljubljansko družino Mayr, ki je imela že takrat več kot stoletno lekarniško tradicijo in jim prinesel nov priimek.¹⁷ Sušnikovi so imeli že od leta 1918 hišo na Placu, Mesto 123, sedaj Mestni trg 33, po domače pri Kamrarju. Bili so gostilničarji in trgovci, predvsem pa peki, njihova pekarna je obratovala še krajši čas po drugi vojni.¹⁸

Šolanje, študij in stažiranje

Ivan Hubad je bil v letih 1888 do 1896 med uspešnejšimi dijaki ljubljanske klasične gimnazije, kjer je tudi maturiral.¹⁹ Po maturi je odšel na Dunaj, kjer je študiral medicino in marca 1903 tudi diplomiral. Po diplomi je prišel za poldrugo leto v Bolnico usmiljenih bratov v Kandijo pri Novem mestu, kjer je delal kot sekundarij. Zatem se je vrnil na Dunaj, kjer je nadaljeval s strokovnim izpopolnjevanjem na II. kliniki za porodništvo in ženske bolezni pri profesorju Chrobaku.²⁰ Očitno se je že takrat pripravljajl za delo splošnega oziroma družinskega zdravnika, saj je bilo porodništvo v tistih časih ena pomembnejših nalog terenskega zdravnika. Velika večina novorojencev je bilo namreč rojenih doma, le redki v porodnišnici. Poleg tega se je usposobil tudi za delo zobozdravnika. Sam je zapisal: *V zobozdravništvu sem se izobrazil na Dunaju in v Berlinu*. Ni navedel, kdaj; brez dvoma pred letom 1912, kajti tega leta je že imel tudi zobozdravniško prakso.

Druge aktivnosti dr. Hubada

Na prvem mestu je seveda njegovo zdravnikovanje: delo v ordinaciji in domovih bolnikov, vključno s porodništvom. Poleg tega je imel številne zadolžitve, ki so sicer izhajale iz njegovega poklica. Tako je razumljivo, da prostega časa ni imel in o tem delu njegovega življenja vemo le malo. Dr. Hubad je bil *okrožni zdravnik*, kar mu je poleg dela z bolniki nalagalo številne *javne zadolžitve*: cepljenja otrok, zdravljenje ubožnih prebivalcev, kontrolo voda in živil živalskega izvora, mrliško ogledno službo. Na gospodinskih tečajih je predaval higieno. Ne najdemo ga med ustanovitelji Rdečega križa v Škofji Loki, pač pa njegovo soprogo, kar je bilo v letu 1926 in še mnogo let kasneje povsem normalno. Pri ustanavljanju so sodelovale tudi žene nekaterih drugih loških veljakov.²¹

16 NŠAL, Župnija sv. Jakoba Škofja Loka, Krstna knjiga 1874-1893, str. 45.

17 V Ljubljani je imel lekarno Jožef Mayr (1777-1851), za njim Wilhelm (1830-1894), ki je imel sina Jožefa (1862-1933), tudi lekarnarja, in hčer Marijo, s katero se je poročil Rihard Sušnik.

18 Štukl, *Knjiga hiš II*, str. 71.

19 ZAL, Katalogi klasične gimnazije v Ljubljani, str. 568.

20 IZM MF, Kartoteka članov ZZ.

21 ZAL-ŠKL, ŠKL 274, Okrajni odbor Rdečega križa Škofja Loka, 1926-1941.

Gospodinjski tečaj v Poljanah leta 1925-1926; dr. Hubad sedi v prvi vrsti v sredi, na njegovi desni je poljanski župnik Matej Tavčar.

Dr. Hubad na prireditvi Slovenskih fantov.²³

Bil je tudi *sodnijski zdravnik*, kar mu je nalagalo dolžnost sodelovanja v komisiji ob nesrečah, predvsem pa ob umorih. Neredko je v teh primerih moral opraviti tudi obdukcijo, v tistih časih kar v mrliški vežici na pokopališču.

Že leta 1909 najdemo dr. Hubada med občinskimi odborniki. Pregled dokumentacije kaže na njegovo veliko obremenjenost z zdravnikovanjem in le malokdaj je kaj predlagal ali se vključeval v razprave. Pri tem vidimo veliko razliko med njim in njegovim predhodnikom dr. Antonom Arkom, ki je bil več mandatov izvoljen na to funkcijo, opravljal jo je namreč izjemno zavzeto in kreativno. Član občinskega odbora je bil tudi v letih 1936-1941; označen je kot klerikalec.²² Dr. Hubad se sicer politično ni udeleževal. O pravkar omenjeni njegovi desni usmerjenosti govori tudi fotografija Slovenskih fantov kot naslednikov Orlov, na kateri je prisoten v ospredju.

Bil je sanitetni kapetan I. razreda v rezervi. Redke proste dneve je izkoristil za hojo v gore. S sinom Ivanom sta se povzpela celo na Grossglockner.

Zdravniško in zobozdravniško delo

Podatke navajamo iz zapisa dr. Hubada 23. 1. 1946 in drugih virov.²⁴ Po dveh letih priprav je začel s samostojnim delom okrožnega zdravnika v Dolenjskih Toplicah. Po smrti dr. Antona Arka je bilo leta 1908 razpisano prosto mesto okrožnega zdravnika za *Zdravstveno okrožje Škofja Loka*, ki je obsegalo ožje območje Škofje Loke in srednjo Poljansko dolino, kjer je Gorenja vas že začela prehitevati Poljane. Žiri so v tistem času spadale bodisi pod Idrijo bodisi pod Logatec, a svojega zdravnika tedaj še niso imele. V Selški dolini so imeli svoje zdravstveno okrožje in svojega zdravnika že proti koncu 19. stoletja. Dr. Hubad je bil nastavljen v Škofji Loki 26. 12. 1908, dekret o namestitvi je izdal *Deželni odbor kranjski*. Ordinacijo

Napisna tabla pred ordinacijo pri Balantu.

in stanovanje je prevzel za nedavno umrlim dr. Arkom, zraven Rotovža na Placu. V tem času je v bližnji Deisingerjevi hiši ordiniral tudi dr. Karl Zakrajšček. V začetku septembra 1912 je odprl tudi zobozdravniško ordinacijo. Pridobil je več koncesij za zdravniško delo, ki so mu prinašale dodatni zaslužek: zdravljenje železnicarjev, pri bolniški blagajni zavarovanih delav-

²² Budna, Občinski odbor, str. 91.

²³ Fotografija je po mnenju dr. Štukla nastala okoli leta 1936. Domnevo je 26. 12. 2007 potrdil tudi Slavo Fojkar, Špehov iz Loke, brat Maksa Fojkarja. Slavo in Maks sta bila člana Orlov oziroma Slovenskih fantov.

²⁴ IZM MF, Kartoteka članov ZZ; Košir, *50 let Zdravstvenega doma* in ustni vir: Anka Hubad.

cev in zavarovanih pri bratovski skladnici rudarjev.²⁵ Svojci vedo povedati, da so šle (pre) številne njegove koncesije marsikomu v nos in jih je nekaj tudi izgubil. Videli smo, da se je okoli leta 1937 zdravnikova družina preselila s Placa k Balantu, kjer so dobili tudi stanovanje. Tu sta bili dve ordinaciji: ena v hiši, ki je stala tam kot sedanja pošta, in druga v nadstropju nad šupo, kjer je sedaj avtobusna postaja. V tej je ordiniral dr. Hubad. Če je bilo potrebno, mu je pri delu pomagala žena, ki jo je poklical iz bližnje kuhinje. Imel je ambulanto splošne medicine in zobozdravniški stol, izdeloval je tudi zobne proteze. Kot večina zobozdravnikov je vsa zobotehnična dela opravljal sam, brez zobotehnika. Ljudje so ga še prva desetletja po vojni pogosto omenjali in ga hvalili, kako dober zdravnik je bil - zagotovo ne brez razloga.

Do prihoda stalnega zdravnika dr. Milana Gregorčiča v Gorenjo vas (1925) in ustanovitve samostojnega zdravstvenega okrožja za Poljansko dolino, je dr. Hubad obiskoval bolnike tudi na območju Poljan, Trate oziroma Gorenje vasi, redkeje tudi na Žirovskem. Do prihoda stalnega zdravnika je bil celo uradno imenovan za okrožnega zdravnika v Poljanski dolini. Zasilno ambulanto je imel v gostilni Peresciutti, po domače *Par Paršutnk*, kjer je delal enkrat tedensko.²⁶ S svojo dejavnostjo ni posegal v Selško dolino, razen v najbližje vasi, saj so imeli v Železnikih svojega zdravnika.

Pred drugo vojno so delali v Škofji Loki kar štirje zdravniki: poleg dr. Hubada še dr. Viktor Kocijančič, dr. Jurij Čavič in domačin dr. Albert Homan.²⁷ Slednji je bil tudi zobozdravnik in ni bil vključen v državno zdravniško službo. Dr. Hubad je ostal okrožni zdravnik v Škofji Loki do okupacije države leta 1941. Funkcija mu je nalagala prej naštete dolžnosti, dvigala pa ga je na mesto prvega med tukajšnjimi zdravniki.

Iskali smo več podatkov o delu dr. Hubada, a so izgubljeni. Nismo našli nobenega ambulantnega protokola z vpisom bolnikov niti ne njegovega recepta.²⁸ V dokumentih Občine Škofja Loka smo našli le račun, ki ga je januarja 1925 - za preteklo leto - izstavil Zdravstvenemu zastopu Škofja Loka za zdravljenje ubogih. S tega računa posnemamo tudi zdravnikov podpis. Predstavljeni račun je zanimiv tudi zaradi natančnega obračunavanja prevoženih kilometrov na zdravniške obiske bolnikov: do Loga v Poljanski dolini je obračunal 16,8, do Gabrka 13,8 in na Forme 7,6 kilometra na obisk. Poleg kilometrine je dobil za obisk po 20 dinarjev plačila. Pri posameznem bolniku je v tem letu opravil največ šest obiskov. Tako je zaslužil precej denarja.

Hubadov podpis na dokumentih.

- 25 Dr. Štukl meni, da ta bratovska skladnica še ni dovolj pojasnjena in čaka na dodatno obdelavo. Verjetno ni šlo za povezavo nekdanjih rudarjev in žebelarjev v Železnikih in okolici.
- 26 Košir, *50 let Zdravstvenega doma*, str. 83.
- 27 Več o tem v: Košir, *50 let Zdravstvenega doma*, str. 12-13.
- 28 Avtor se spominja, da so starejši bolniki še v začetku šestdesetih let prosili za kakšen magistralni recept, ki ga jim je včasih napisal dr. Hubad. Iz zadrege je pomagal lekarnar Oti Burdych, ki je takšne stare recepte poznal.

Račun je najprej potrdil *Urad sreskega poglavarja v Kranju*, šele vrnjenega so poravnali v Škofji Loki iz letnega proračuna *Zastopa zdravstvenega okrožja*. Zdravila, ki jih je zdravnik predpisal ubožnim, je zdravstveni zastop plačeval lekarni magistra Otona Burdycha po računu za trimesečno obdobje. Iz dokumentov, ki jih hranijo v ZAL, enota Škofja Loka, so možne še nekatere zanimive primerjave. Leta 1911 je zdravstveni zastop plačal dr. Hubadu za 107 kron potnih stroškov, dr. Zakrajščku pa le 7 kron. Kako se je zdravnik vozil na obiske, nismo mogli ugotoviti. Verjetno v tem času z zapravljiivčkom, že sredi dvajsetih leta pa je imel dr. Hubad svoj avtomobil, s katerim se je lahko vozil le po dolinskih cestah, v hribe pa je moral peš. Ni izključeno, da je imel zdravnik vsaj še pred 1. svetovno vojno tudi jezdnega konja, s katerim si je olajšal pot do bolnikov, predvsem v zimskem času.²⁹ Leta 1913 je zdravstveni zastop izplačal obema zdravnikoma okoli 500 kron za obiske na domu in potne stroške, za zdravila in obveze pa blizu 1000. Že leta 1920 se je strošek za obiske več kot podvojil, zdravila pa so ostala na istem znesku. Cena zdravil in njihova poraba pa sta začela strmo naraščati: leta 1923 je dobil zdravnik za obiske 2000 dinarjev, lekarnarji pa za zdravila 5000. V arhivu so ohranjeni samo podatki o stroških zdravljenja ubogih, ki niso bili niti zdravstveno zavarovani niti niso zmogli sami plačati ne zdravnika ne zdravil v lekarni. Računov za zdravljenje drugih skupin bolnikov, na primer pri bolniški blagajni, nam ni uspelo najti.

Ohranjen je tudi dokument, v katerem je leta 1923 dr. Hubad opisal svoje letne prejeme. Bil je vključen v peto položajno skupino banovinske plače. Za zdravljenje železničarjev je dobival 387 dinarjev mesečno, Okrožni urad za zavarovanje delavcev mu je plačeval po 1800 dinarjev mesečno, kot sodnijski zdravnik (sedaj zdravnik izvedenec) je prejemal 600 dinarjev letno. Njegov letni prijavljeni dohodek za davčno podlago iz opravljanja privatne prakse je znašal 25.000 dinarjev. Z naštetimi dohodki se je dalo zelo dostojno preživeti. V tistem času se je tudi spodobilo, da je bil tudi zdravnik med mestnimi imenitniki. Na imenitnost zdravnikove družine kaže tudi popis kuharice in služkinje, ki sta živeli z njimi leta 1931 na naslovu Mesto št. 22.³⁰

O zdravnikovanju v času dr. Hubada

V ordinacijo je v celi prvi polovici 20. stoletja prihajalo malo ljudi. Kadar je bilo kaj resnega, so zdravnika klicali na dom. K porodnici se je zdravnik odpravil na zahtevo babice, ki je vodila porod na domu, seveda le tedaj, ko je nastopil težko rešljiv zaplet. Neredko so prihajali v ordinacijo svojci težko bolnega, da bi zanj dobili recepte za zdravila in navodila za zdravljenje. Temu pravimo *zdravljenje na daljavo*. Zdravniku je takšno zdravljenje jemalo najmanj časa, je pa bilo, gledano s stališča današnje medicine, vprašljivo s strokovnega in etičnega stališča. Predvidevamo, da se takrat zdravniku ni bilo treba ubadati s takšnimi vprašanji.

Zdravnik je le malo bolnikov poslal v bolnišnico. Manjše operacije je opravil sam, včasih tudi na bolnikovem domu. Do druge vojne zdravniki še niso imeli ambulantnih sester, ki bi

29 Avtor se spominja, da je bila še v začetku šestdesetih let prejšnjega stoletja večina vasi nad dolinsko cesto nedostopnih z avtomobilom. Zdravnik je moral iz doline peš, včasih z vozom, če so prišli ponj v dolino. Večino boljših poti ali cest do vasi in zaselkov so zgradili šele z nakupi traktorjev, največ v drugi polovici šestdesetih in prvi polovici sedemdesetih let.

30 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Popis prebivalcev 1931.

jim asistiranje pri posegih. Je pa bilo v času, ki ga obravnavamo, vprašanje tveganja pri zdravnikovanju zelo majhno oziroma ga skoraj ni bilo. Zdravnik je imel na voljo preproste slušalke, kasneje tudi čelno ogledalce, nekaj malega medicinskih instrumentov, še največ za pomoč pri porodu in šivanje ran. Zanašal se je predvsem na svoj vid, sluh, tip, besedo, predvsem pa na znanje, izkušnje in izpiljen občutek za pravi vzrok bolezni. Specialistov ozkih medicinskih strok še ni bilo, v bolnišnicah je bilo malo postelj. Tako je bil terenski zdravnik večinoma prepuščen sam sebi. Takrat posvetovanje z drugimi še ni bilo v navadi. Mogoče so se o zapletenih zadevah pogovorili v neformalnem pogovoru, a o tem ni na voljo nobenega zapisa.

V arhivu je več podatkov o mrliški ogledni službi. Zastop zdravstvenega okrožja je za vsa od leta 1909 do 1940 imenoval dr. Hubada za glavnega mrliškega oglednika, za namestnika pa drugega zdravnika, do prve svetovne vojne, na primer, dr. Zakrajšček. Ob imenovanju leta 1918 je bilo navedeno, da dr. Hubad opravlja ogledno službo v mestu in predmestju, skupaj za 2210 prebivalcev. Za namestnika je vpisan dr. Karel Zakrajšček.³¹ Zunaj mesta so po župnijah opravljali ogledno službo laiki, večinoma mežnarji. Mrliško ogledna služba je bila že pred drugo vojno urejena precej natančno. *Srezko načelstvo* je zdravniku, ki je umrlega zdravil, že pred 2. svetovno vojno nalagalo dolžnost, da mrliškemu ogledniku - laiku v pisni obliki sporoči podatke o bolezni in predhodnem zdravljenju umrlega. Navesti mora tudi diagnozo v slovenskem jeziku. V tem času so letno predvideli v proračunu po 200 dinarjev za ogledno službo.³²

Omenili smo že, da dr. Hubad ni mogel na dopust, ker ni imel zamenjave. V arhivu smo našli obvestilo okrožnim zdravnikom, *naj potom pristojnega zastopa zdravstvenega okrožja vložijo* (za leto 1928) *prošnjo za redni letni dopust*.³³ V prošnji naj navedejo tudi ime nadomestnega zdravnika. Očitno te priložnosti ni izkoristil. Je pa zdravstveni zastop imel v proračunu postavko za nadomestnega zdravnika v višini 400 dinarjev.

Po vrnitvi v Škofjo Loko

Dr. Hubad se je iz Cerknice, kjer je ordiniral med vojno, vrnil v Škofjo Loko v drugi polovici julija 1945. Odprl je svojo prejšnjo ordinacijo pri Balantu, kjer je delal do odhoda v Šentvid, v začetku leta 1950. Kaže, da so njegovo ambulantno opremo pustili bodisi pri miru bodisi jo je uporabljal kateri od vojaških zdravnikov. V pismu Personalnemu odseku Ministrstva za narodno zdravje je 9. 8. 1945 sporočil: ... *Vršim zdravniško prakso v Škofji Loki* ...³⁴ Ni znano, zakaj ni vstopil v državno službo. Očitno so mu oblasti dovolile delati kot zasebniku. Na isti naslov je 23. 1. 1946 poslal natančen opis življenja in dela do vojne, med njo in po njej. Za čas vojne je zapisal: *Bil sem zdravnik v Cerknici ... Včasih sem obvezoval partizane in jim brezplačno zdravil zobe ... Politično sem se dobro zadržal*. Priložil je tudi potrdilo Okrajnega ljudskega odbora Škofja Loka, ki potrjuje, da je *krajevni zdravnik v*

31 S tem zapisom popravljamo navedbo, da je dr. Zakrajšček delal v Škofji Loki le do 1. svetovne vojne. Očitno se je ob koncu vojne, če ne že prej, vrnil k svoji družini in krajši čas tu tudi zdravnikoval. Najdemo ga tudi med občinskimi odborniki leta 1918. Glej: *Loški razgledi* 38, Škofja Loka 1991, str. 93 in *Loški razgledi* 52, Škofja Loka 2005, str. 231.

32 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Zdravstvene zadeve, t. e. 131.

33 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, t. e. 131.

34 IZM MF, Kartoteka članov ZZ.

*Okraju Škofja Loka.*³⁵ Po spominu dr. Štukla so se po vojni zdravili pri njem predvsem kmetje in tudi drugi bolniki brez zdravstvenega zavarovanja. Bolnike je zdravil tudi na njihovih domovih. Nanj naletimo tudi v škofjeloški mrliški knjigi, kjer je vpisan kot zdravnik ogle-dnik. Očitno je s svojim delom dopolnjeval zdravnico dr. Marijo Bračko, ki je bila že zadnje tedne pred koncem vojne v Škofji Loki. Svojci dr. Hubada se spominjajo, da je že v Škofji Loki vedno več časa namenil zdravljenju zob in izdelovanju zobnih protez, zdravljenju bol-nikov pa vedno manj. Nekaj prvih let po vojni mu je v ordinaciji pomagala priučena asistent-ka Francka Pleško, Kernčkova iz Puštala, ki je okoli leta 1947 šla k dentistu Adolfu Gerjolu.

Čeprav je bil ob odhodu iz Škofje Loke že v petinsedemdesetem letu, je v svoji hiši na šentviških Poljanah odprl zasebno zobozdravniško ordinacijo. Tu splošne medicine ni več opravljal. Zaradi pomanjkanja zobozdravnikov so ga povabili v Zdravstveni dom Šentvid, kjer je delal najprej po štiri ure dnevno, zadnjih pet let pred smrtjo pa je delal polni delovni čas. Usodna kap ga je doletela na delovnem mestu, smeli bi reči: v čevljih, kar je bilo značil-no za večino zdravnikov v tistem času, pa tudi še sedaj.

Spomenik dr. Hubadu in njegovi drugi ženi na Žalah.

Dr. Hubad je ljudem na Loškem posvetil več kot sedemintrideset let svojega življenja, od tega najplodnejša delovna leta; v času, ko je bilo opravljanje zdravniškega poklica v marsičem težje kot v današnjem času. Naj bo ta zapis oddolžitev nje-govemu prispevku k boljšemu zdravju Ločanov in okoliških prebivalcev. Ob zaključku velja navesti še besede že omenjene Albine Grundner: "*Dr. Hubad je bil dober zdravnik, priljubljen in spošto-van med ljudmi. Bil je duša Placa*".

Zahvaljujem se dr. Francetu Štuklu za vsestransko pomoč in prave napotke pri zbiranju podatkov.

KRATICE:

NŠAL - Nadškofijski arhiv Ljubljana

UE ŠKL - Upravna enota Škofja Loka

ZAL - Zgodovinski arhiv Ljubljana

ZAL-ŠKL - Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Škofji Loki

IZM MF - Inštitut za zgodovino medicine Medicinske fakultete v Ljubljani

VIRI:

Albina Grundner, Mestni trg, Škofja Loka.

Anka Hubad, Šentvid pri Ljubljani.

Marko Jerman, Dornice.

Peter Pokorn, Škofja Loka.

35 IZM MF, Kartoteka članov ZZ.

dr. France Štukl, Sveti Duh.

IZM MF, Kartoteka članov Zdravniške zbornice za Dravsko banovino.

NŠAL, Župnija Smlednik, Krstna knjiga 1875-1892.

NŠAL, Župnija sv. Jakoba Škofja Loka, Krstna knjiga 1874-1893, str. 45.

UE ŠKL, Krstna knjiga župnije sv. Jakoba Škofja Loka za leta od 1903 do 1917.

UE ŠKL, Mrliška knjiga 1908-1941.

ZAL, LJU 184, Katalogi klasične gimnazije v Ljubljani, str. 568.

ŠKL 274, Okrajni odbor Rdečega križa Škofja Loka, 1926-1941, t. e. 1-2.

ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka do 1945, Popis prebivalcev 1931, Mesto 22, družinski list II/23, t. e. 165.

ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka do leta 1945, Matični urad 1941, Erfassungbogen - Popisne pole, t. e. 9.

ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka, Zdravstvene zadeve, t. e. 131.

LITERATURA:

Budna, Nataša: Občinski odbor v Škofji Loki 1918-1941. Loški razgledi 38, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1991, str. 75-95.

Košir, Tone: *50 let Zdravstvenega doma Škofja Loka*. Škofja Loka : Zdravstveni dom Škofja Loka, 2002.

Košir, Tone: Dr. Karl Zakrajšek (1865-1942), zdravnik v Škofji Loki. *Loški razgledi* 52, Škofja Loka :

Muzejsko društvo, 2005, str. 231-233.

Štukl, France: *Knjiga hiš v Škofji Loki II*. Ljubljana : Zgodovinski arhiv Ljubljana, 1984.

Summary

The Loka physician Dr. Ivan Hubad (1875–1958)

This contribution is a continuation of more thorough reporting on the lives and work of physicians who worked in Loka in the nineteenth and twentieth centuries. Dr. Ivan Hubad, from Zapog by Smlednik, came to Škofja Loka at the end of 1908 and lived and worked here for almost thirty-eight years or, with a break during the Second World War, close to forty years, right up to the beginning of 1950. The family moved frequently from one apartment to another in Škofja Loka. He also had a surgery in at least three houses: in the house of his predecessor, Dr. Anton Arko, in Krona and at Balant in the Capuchin suburb. He was a physician and dentist. The post of district physician set him in first place among all Loka physicians. He held a number of concessions for work and earned a good living. People liked him because he was also always willing to visit the seriously ill or women in labour at home, even high in the hills. He was also a municipal councillor for a number of terms of office while performing service as a physician. He carried out autopsies, inoculated children, lectured on hygiene at housekeeping courses and was a court medical expert.